

Jaromír Lorman

Etika mezi zjevením a rozumem. Analýza morálně teologického konceptu Augustina Zippeho (1746/7-1816)

Oponentský posudek disertační práce předložené na KTF UK ve svátek sv. Evžena de Mazenod (21.5.) 2009

Je nutno ocenit, že autor se věnuje tématu více méně neprozkoumanému. Alespoň v českém jazyce o něm nebyla publikována téměř žádná literatura. Práce je tedy přínosem k poznání minulosti morální teologie v Českých zemích.

V práci došlo k chybě v číslování kapitol. V tomto posudku se držíme číslování v obsahu práce, nikoliv v textu u jednotlivých kapitol.

Podle líčení autora práce bylo osvícenství dobou skutečně osvícenou, ke které by bylo i v dnešní době smysluplné se v mnohém vracet. „Osvícenství vysoce hodnotilo autenticitu poznání. Nejednalo se o potřebu odmítnout tradiční nauku, nýbrž o nutnost prověřit její platnost kritickým rozumem.“ (str. 89)

Autor práce ukazuje teologické přístupy a postupy osvícenské doby, které musíme označit za pozoruhodné, a to i vzhledem k jisté schematičnosti teologického myšlení období následujícího, 19. století. Jím se už ovšem tato práce nezabývá. Např. konstatování, že „Bůh je láska, a proto stvořil člověka k blaženosti“ (str. 99), otištěné r. 1789, je základní teologický přístup, který pak byl na dlouhou dobu ztracen.

Číst tuto práci je v mnoha kapitolách povzbuzující, i když jsou jiné, které čtenáře zahlťí spoustou fakt, jež ji neposouvají kupředu, i když k historickému dokreslení v ní musí být obsažena. Nicméně obsáhlé popisy díla jednotlivých autorů, které ale nejsou skloubeny do přehledné syntézy, práci spíše zatěžují.

Práci by činilo mnohem zajímavější, kdyby nebyla pouze popisem historické skutečnosti, nýbrž podávala více i hodnocení minulosti z hlediska pozdějšího teologického vývoje, z hlediska současnosti.

Kapitola V. *Místo Augustina Zippeho v tradici morální teologie* je text s mnoha zajímavými a inspirativními údaji a teologickými pohledy. Už ve svém počátku konstatuje nedůvěřivost osvícenského myšlení k autoritám, důraz na autenticitu poznání, nutnost prověřovat tradiční nauku kritickým rozumem atd. „Tento obrat, který staví teologii před nové výzvy a v určitém ohledu připomíná situaci antické církve, je výrazem moderní autonomie rozumu a znamená konec evropské konfesionalizace.“ (str. 89)

Přesto tato kapitola neukazuje dostatečně zřetelně, jaké měl Zippe místo v teologickém myšlení své doby. Kapitola pojednává spíše o jiných teologiích než o něm samém. Zajímavým způsobem popisuje jednotlivá témata jejich práce, avšak je spíše jen popisného charakteru, neklade si otázky, nezkoumá oprávněnost tvrzení jednotlivých autorů, nepředkládá hodnocení. Kapitole schází závěr, jenž by ukázal, kam tedy Zippe ve srovnání se svými předchůdci, současníky a následovníky šel.

Jistou nadějí na hodnocení Zippeho teologie přináší kapitola VI. *Analýza Zippeho morálně-teologického konceptu*. Avšak i v této kapitole jde spíše o popis toho, co bylo napsáno, tentokrát ve 20. století v souvislosti s Auerovou koncepcí autonomní morálky, než o otázky podněcující čtenáře k vlastnímu myšlení a hledání odpovědí.

Mezi jednotlivými kapitolami není zcela zřejmá souvislost. Kapitola II. *Metodické ujasnění* by se jako celek dala vzít a přenést do mnohé jiné práce. Kapitola VI. *Analýza Zippého morálně-teologického konceptu* je nenadálým přeskokem do 20. století, který není řádně vysvětlen a zdůvodněn. Ideovou souvislost mezi Zippem a Aerem si musí čtenář práce domyslet sám. Bylo by namístě, aby autor práce při obhajobě tuto souvislost vysvětlil, a to z hlediska obsahového i historického.

Práci můžeme hodnotit jako zajímavou sondu do teologického myšlení doby osvícenství, které současným teologickým pohledům může být velmi blízké, přesto že mnozí na osvícenství pro jeho svobodný racionalismus pohlížejí s podezřívavostí. Ale podobně tomu bylo třeba i v liturgii. „Pasáže věnované představení, jak má být uzpůsobena veřejná bohoslužba, v mnohém připomínají požadavky, které v katolické liturgice zdomácněly až v sedmdesátých letech 20. století.“ (str. 105).

Dojem z práce poněkud kazí značné množství písářských a jazykových chyb.

Přes uvedené výtky však nakonec musíme celou práci hodnotit jako přínosnou a podnětnou. Čtenáři ukazuje, že objevení autonomní morálky není objevem spadlým z nebe, nýbrž že má hluboké kořeny v době osvícenství, a to ne jen v osvícenské filosofii, což je obecně známo, nýbrž i v osvícenské teologii, která pak byla dalším vývojem církevní nauky zatlačena do pozadí. V tom je hlavní přínos této práce.

Práci doporučuji k obhajobě.

13.9.2009

Libor Ovečka

Libor Ovečka